

SPORT - PROBLÉM PŘÍTOMNOSTI

Je sport duchovním výrazem naší doby?

Rudolf Kischnick

Obraz člověka

Byly doby, kdy tělesné pohyby byly výrazem kultického obřadu, pak byly symbolem činnosti v nejvyšším a nejobsáhlejším smyslu, pozemské i božské zároveň. Pak přišly doby, kdy byly zneuznávány a zdálo se, že upadly v zapomenutí. Dnes však prožívají tak obsáhlou obnovu, jako nikdy předtím.

Tělesná činnost se dostala do ohniska lidského zájmu. Všeobecné posednutí sportem uchvátilo lidstvo. Toužíme svými silami uvést své údy do pohybu a hledáme formy, které jsou přiměřené naší bytosti. Tak stojíme před množstvím pohybových možností, před různými druhy sportu a cvičení a ptáme se: Co se tím vyjadřuje? Je to skutečně člověk? Jsou tyto pohyby odezvou lidského praobrazu či jeho karikaturou? Ve smyslu goethovského pojetí tělesné výchovy musí tato otázka stát na počátku. Současně však vedle ní vyvstává jiná otázka, větší, palčivější a závažnější: Co je člověk?

Kdo se nejdříve zabývá tímto problémem a přihlíží při tom ke goethovské myšlence metamorfózy, objeví velkolepou hru sil s periodickým průběhem, která se chce vyjádřit a uskutečňovat. Také při tělesných cvičeních, při tělesné činnosti, můžeme pozorovat, jak se vývojové rytmy stávají poznatelnými a jak se podstata věkových etap projevuje ve stále nových a jiných podobách, snažíme se o stále větší dokonalost. Velké periody duchovně duševního růstu se projevují dosti zřetelně. Na základě skutečné nauky o člověku, vypracované Rudolfem Steinerem jako pokračování Goethova učení o metamorfózách, je však možno rozpoznat nejen zdravé, ale i cho robné záměry a výtvoary a všechna tělesná cvičení se nám projevují jako výraz a uskutečňování obrazu člověka na tom či onom stupni. Na mnohých cvičeních můžeme poznat, že čisté a mocné síly individuality se vytvoily odpovídajícím způsobem. Pracují však ještě i jiné síly - síly protivývojové. síly úpadku a degenerace.

Dnešní veřejné mínění odmítá posuzovat tělesné pohyby z hledisku mravnosti. Na formu cvičení se nenahlíží jako na výraz smýšlení, ale jako na věc samu pro sebe. Pohyb jako takový byl vyzvednut na trůn, ale pohyb o sobě neexistuje. Jsou jen určité pohybové formy a člověk, který se nachází v určité životní situaci a tento pohyb potřebuje. Tito lidé mají právo se ptát: Co se se mnou vlastně děje, když provozuji to či ono tělesné cvičení? Také mládež má tuto otázku, ale nedokáže ji ještě formulovat a s plnou důvěrou očekává od dospělých pomocnou ruku. Avšak dospělý, učitel či vychovatel, když je postaven před tento problém, zjistí, že musí nejdříve studovat duši dospělého, aby mohl vyslovit něco rozhodného o tom, co má dělat mladý člověk.

Jaká cvičení chce a potřebuje mládež, aby byla zdravá a správně se vyvíjela? Tato otázka stojí před vychovatelem na začátku. Musí proto dítě, dospívajícího člověka, pozorovat a studovat ho. Pak objeví, že to či ono tělesné cvičení je vhodné pro určitý věk, nebo zjistí, že je třeba, aby vynalezl nový způsob cvičení a mnohé se zrodí samo ze živé situace při výchově.

Před zodpovědným pohledem pravého vychovatele se ale mnohé z toho, co je dnes ještě na výsluní zájmů mládeže, protože se jí nic lepšího nenabízí, převrátí v nic.

Problém středu života

Kdo dnes zkoumá oprávněnost tělesných cvičení, nemá to lehké, neboť současné nazírání neumožňuje nahlížet na síly, které pobízejí k tělesné činnosti, ve velkých a smysluplných souvislostech. Toto nazírání dokáže uznat ještě tak výchovu k fair play, k odvaze, vytrvalosti, duchapřítomnosti. Vše další je nepochopitelné a zvláště chybí poznání opravdového nosného základu, zázemí.

Má vůbec sport v našem výchovném systému oprávnění? Může být uvedeno stejně tolik důvodů pro, jako proti. Proto tělesná výchova nezajímá v pedagogice takové místo, jaké by měla.

Jaký význam má elementární touha po tělesné činnosti s ohledem na vývoj vlastní osobnosti, se nám ukáže až když pozorujeme životní plán jako takový. Současná sportovní věda to dělá také, přirozeně, po svém. Jen podléhá jednomu omylu. Pro ni končí vývoj přibližně ve 30 letech a co přijde pak, je nepodstatné. Přesně a exaktně popisuje první stupně, ale o pozdějším období života se nezmiňuje.

Přibližně až do 28. roku života přirozené síly člověka rostou. Čerpá je jakoby z neviditelného rezervoáru. Později už ale ne. Panuje však mínění, že pomocí tělesných cvičení by člověk mohl vnést do svých údů nový život, Proto se propaguje myšlenka tělesné činnosti až do vysokého stáří. Tento názor je tak všeobecný a tak zakořeněný, že se proti němu nemůže nli uvést. Teprve když do sebe přijmeme podstatu goethovského učení o metamorfózách tak, jak ji představil Rudolf Steiner, objeví se nám úplně nové a netušené perspektivy.

Ukáže se nám totiž, že první polovina života určitým způsobem koresponduje s druhou polovinou. Co bylo prožito do 28 let tělesně, proměňuje se později v duchovní prožitky. Tělesné zážitky dávají člověku samostatnost a možnost směřovat k duchu. Toto úsilí se později zhušťuje a vede k životu v oblasti duchovních sil. Odtud pak je opět možno přivádět do těla síly, které potřebuje, aby bylo použitelným nástrojem v oblasti duchovního tvoření.

Sport, úloha dnešní doby

Dnešní doba ukazuje těžko přehlédnutelným gestem na něco v člověku, co se dere k rozvinutí. Je to zřetelné právě ve sportu. Jenže tyto síly ještě nevidíme v pravém světle, dávají se často do falešných souvislostí a poukazů, takže se zdají být pochybnými. Ještě nemají své místo v moderním kulturním životě, které by vlastně měly mít.

Všude tam, kde jde o člověka, a ve sportu jde jenom o člověka, musíme dnes počítat se silami duše vědomé. Z toho plyne, vedle jiných kvalit, statečný postoj. Kdyby se tato statečnost dokázala projevit v duši a ve spojení s mravním úsilím zapálit ideji, pak bychom se spojili s duchem doby a tyto síly by se mohly projevit pozitivně. Mohla by rozkvést pravá kultura. Místo toho dnes prožíváme ohromné rozšíření pakultury na základě sportu a vůbec netušíme, že to v dohledné době musí vést k degeneraci těl.

Lidský postoj, který vyžaduje naše doba, je, když bereme v úvahu v první řadě vůli, takový, že se nemůže sportem plně vyžít. Víc, než sportovat k němu patří pozvednout vůli na určitou úroveň, vyžadovanou celým člověkem. K tomu patří schopnost vědomě se utvářet.

V ideálu silného muže, šampióna apod. se projevuje nevědomá touha po vyšších silách, které však nelze nalézt vnějšně, nýbrž musí být hledány v duševně-duchovní oblasti. Až když je to tak, mohou být k tomuto vzestupu přivedeny na pomoc síly z hlubin, na které se čeká a pro které se všechno to cvičení a námaha vůbec vyplatí. A jestliže se vážně ptáme, zda je sport duchovním výrazem naší doby sport duchovním výrazem naší doby, musíme odpovědět záporně. Nikde není duchovní princip tak popírán jako ve sportu, nikde však není tak vážně hledán jako zde, což je na věci to nejtragičtější.